

Kyläpolku - Älykkään kylän strategiatyökalu

Kyläpolku on työkalu, jonka avulla kylä rakentaa oman älykkään ja kestäväen tulevaisuutensa askel askeleelta.

Käyttöohje

1. Johdanto Kyläpolku-työkaluun

Kyläpolku – Älykkään kylän strategiatyökalu on muutosteoria-metodologiaan perustuva työkalu, joka auttaa kyliä jäsentämään kehittämistoimiensa vaikuttavuutta. Työkalu yhdistää kansainvälisen ToC-viitekehityksen käytännönläheiseen kyläkehittämiseen ja EU:n Älykäs kylä -konseptiin.

Kyläpolku on samanaikaisesti:

- **ajattelumalli** – muutosteoriaan (Theory of Change) perustuva tapa jäsentää kyläkehittämisen muutosta
- **työpajamenetelmä** – väline yhteiseen strategiatyöhön ja kylän kehittämisen suunnitteluun
- **digitaalinen työkalu** – strategian/suunnitelman dokumentointiin, seurantaan ja päivittämiseen

Miksi Kyläpolku?

Monet kylät tekevät paljon hyvää kehittämistyötä, mutta sen vaikuttavuus jää usein näkymättömäksi. Kyläpolku tekee näkyväksi:

- Miten konkreettiset toimet johtavat haluttuun muutokseen (muutospolut)
- Mitä oletuksia toiminta sisältää ja miten niitä testataan
- Mitkä riskit voivat estää onnistumisen
- Miten vaikuttavuutta seurataan ja todennetaan (vaikutuspolut)
- Miten kylän toiminta kytkeytyy Älykäs kylä -konseptiin

Kenelle työkalu on tarkoitettu?

- Kyläyhdistysten hallituksille ja aktiivitoimijoille
- Kylien kehittäjille
- Leader-ryhmien kehittämisasiantuntijoille

Käytä mitä tarvitset!

Kyläpolku on suunniteltu modulaariseksi. Sinun ei tarvitse täyttää kaikkia osioita, laajennettavat osiot aukeavat tarpeen mukaan. Kylä voi aloittaa esimerkiksi vain perustiedoilla, SWOT-analysillä ja muutospoluilla, ja laajentaa strategiaa myöhemmin vaikutuspoluilla, mittareilla ja tiekartalla. Liikkeelle pääsee jo sillä, että sovitaan yhteinen visio ja valitaan 2–3 tärkeintä kehittämisen painopistettä. Kyläpolku on tarkoitettu työkaluksi, jota voi täydentää ja päivittää matkan varrella.

2. Mikä on muutosteoria?

Muutosteoria (Theory of Change, ToC) on alun perin kehitetty kansainvälisessä kehitysyhteistyössä, mutta sen ydinideat sopivat erinomaisesti kyläkehittämiseen. Muutosteoria auttaa tekemään näkyväksi sen, mikä usein jää piiloon: miten konkreettiset toimet johtavat haluttuun muutokseen.

Backwards Mapping — Aloita lopusta!

Muutosteorian keskeinen idea on BACKWARDS MAPPING eli takaperin kartoittaminen. Suunnittelu aloitetaan lopusta eli halutusta visiosta, ja kuljetaan vaihe vaiheelta taaksepäin kohti konkreettisia toimia:

VISIO ← VAIKUTUKSET ← TUOTOKSET ← TOIMENPITEET ← PANOKSET

Usein kehittämistyössä aloitetaan siitä, mitä TEHDÄÄN, mutta unohdetaan kysyä, MIKSI tehdään ja MIHIN se johtaa. Takaperin kartoittaminen pakottaa ajattelemaan ensin tavoitetta ja vasta sitten keinoja.

Puuttuva välivaihe (Missing Middle)

Muutosteoria tekee näkyväksi "puuttuvan välivaiheen". Usein kyläkehittämisessä nähdään konkreettiset toimet (talkoot, tapahtumat) ja pitkän aikavälin unelma (esim. elinvoimainen kylä), mutta väliin jää se tärkein: miten yksittäiset talkoot johtavat elinvoimaiseen kylään? Työkalun vahvuus on siinä, että se tekee näkyväksi paitsi sen, mitä halutaan tehdä, myös sen, miksi juuri nämä valinnat vievät kylää kohti toivottua tulevaisuutta.

Muutospolku ja vaikutuspolku

Kyläpolussa on kaksi toisiaan täydentävää polkua:

Muutospolku = suunnitelma (mitä tehdään → mitä muuttuu → miksi)

Vaikutuspolku = seuranta (mitä tapahtui → mistä huomaa → mitä jää pysyväksi)

Vaikutus kylässä (kohta 8) kokoaa vaikutuspolkujen tulokset yhteen.

Muutospolku kertoo suunnitelman ja logiikan, vaikutuspolku todentaa ja seuraa toteutumista. Yhdessä ne muodostavat koko vaikuttavuustarinan, suunnittelusta toteutumiseen.

IF—THEN—BECAUSE

Muutospolun ydin on IF—THEN—BECAUSE-rakenne:

- **IF = TOIMENPIDE:** mitä teemme
- **THEN = MUUTOS:** mitä huomaamme tapahtuvan kylässä
- **BECAUSE = MEKANISMI:** miksi tekeminen johtaa muutokseen

Esimerkki kylästä:

- **MUUTOSPOLUN NIMI** (tavoite): Aktiivinen ja osallistuva kyläyhteisö
- **TOIMENPIDE:** Perustamme kylän yhteisen WhatsApp-ryhmän ja nimeämme sille vastuuhenkilön
- **MUUTOS:** Kyläläiset tietävät paremmin, mitä kylässä tapahtuu, ja osallistuvat aktiivisemmin
- **MEKANISMI:** Kun tieto kulkee helposti ja ajoissa, osallistumisen kynnys madaltuu
- **OLETUS:** Riittävän monella on älypuhelin ja halu liittyä ryhmään
- **RISKI:** Ryhmä hiljenee ajan myötä tai viestittely kuormittaa ylläpitäjää

3. Kyläpolun rakenne

Kyläpolku koostuu yhdeksästä osiosta, jotka muodostavat loogisen kokonaisuuden visiosta konkreettisiin toimiin, vaikuttavuuteen ja seurantaan.

1 Perustiedot	Kylän nimi, kunta, päivämäärä, asiakirjan nimi, logo, kyläkuvat (max 4), profiilitiedot
2 SWOT	Vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet, uhat (3–5 per ruutu)
3 Visio	Tulevaisuudenkuva, tavoitteet (1–2 v ja 3–5 v), iskulause
4 Muutospolku	IF–THEN–BECAUSE-polut, oletukset, riskit, älykkyystägit, vaikutuspolku
5 Nopeat kokeilut	Nopeita kokeiluja (0–6 kk): nimi, kuvaus, vastuuhenkilö, aikataulu
6 Mittarit	Mittarit ja tavoitteet: miten tiedetään, että edetään oikeaan suuntaan?
7 Tiekartta	Aikajana: 0–6 kk, 6–18 kk, 18–36 kk ja omat vuodet
8 Vaikutus kylässä	Koko kylän vaikuttavuustarina: lähtötilanne, muutos, mekanismi, merkit, pysyvyys
9 Hallinta	Strategian omistaja, päivitysrytmi, seuranta, viestintä, kumppanit

Älykäs kylä -integraatio

Jokainen muutospolku yhdistetään Älykäs kylä -konseptin ulottuvuuksiin ja perustellaan "Miksi älykäs" -kentässä:

 Digi	Digitaaliset ratkaisut, verkkopalvelut, sosiaalinen media
 Kestävyys	Ympäristö, ilmasto, kiertotalous, kestävä kehitys
 Resilienssi	Kriisinkestävyys, varautuminen, sosiaalinen pääoma
 Osallisuus	Yhteisöllisyys, osallistaminen, demokratia, yhdenvertaisuus

4. Lomakkeen täyttöohjeet

Osio 1: Perustiedot

Täytä kylän perustiedot: nimi, kunta ja päivämäärä. Voit muokata asiakirjan nimeä, oletuksena on "Älykäs kylä -strategia", mutta voit kirjoittaa esim. Kyläsuunnitelma, Tulevaisuusvisio tai Kehittämishjelma. Nimi näkyy strategian kannessa vuosilukujen edessä. Voit lisätä kylän logon sekä 1–4 kyläkuvaa, jotka asettuvat 2×2-ruudukkoon kannen alaosaan. Kuvan voi tarvittaessa poistaa tai vaihtaa kuvan alle ilmestyvistä painikkeista. Laajennettavassa osiossa voit täydentää kylän profiilia (asukasluku, talouksien määrä, keski-ikä, yhdistykset, tilat, arvot ja mitä "älykäs kylä" meillä tarkoittaa).

Osio 2: SWOT

Kirjaa 3–5 tärkeintä asiaa per ruutu. Keskity olennaiseen, liian pitkät listat hämärtävät fokusta. SWOT auttaa tunnistamaan lähtökohdan strategialle.

Osio 3: Visio ja strategiakausi

ALOITA TÄSTÄ! Kirjoita ensin visio, millainen kylä on tulevaisuudessa? Visiosta johdetaan kaikki muu. Voit asettaa strategiakauden vuosiluvut (oletuksena 2026–2030). Laajennettavassa osiossa määritellään tavoitteet 1–2 ja 3–5 vuodelle sekä iskulause.

Osio 4: Muutospolku — polku tekemisestä vaikutukseen

Tämä on työkalun ydin! Muutospolku = suunnitelma (mitä tehdään → mitä muuttuu → miksi). Rakenna 2–5 muutospolkua. Anna jokaiselle polulle nimeksi tavoite, johon se tähtää. Täytä sitten:

1. TOIMENPIDE: Mitä konkreettisesti tehdään?
2. MUUTOS: Mitä kylässä alkaa näkyä? Kirjoita näkyvä muutos, ei uutta tekemistä.
3. MEKANISMI: Miksi tekeminen johtaa muutokseen?
4. Oletus: Mitä oletamme todeksi, jotta polku toimii?
5. Riski: Mikä voi estää onnistumisen?
6. Älykkyystägit + "Miksi älykäs" -perustelu
7. Vaikutuspolku (valinnainen — lisää + -painikkeella)

 Vinkki: Voit merkitä yhden muutospolun kärkitoimenpiteeksi lisäämällä nimeen tai KÄRKIHANKE. Se korostuu strategiakoonnissa.

Vaikutuspolku — seuranta muutospolun rinnalla

Vaikutuspolku = seuranta (mitä tapahtui → mistä huomaa → mitä jää pysyväksi). Jokaisen muutospolun yhteyteen voi lisätä vaikutuspolun, joka todentaa muutoksen toteutumisen.

Vaikutuspolku täytetään kahdessa vaiheessa:

Vaihe 1 — strategiaa laadittaessa: Täytä lähtötilanne ja tavoite (mitä haluamme muuttaa).

Vaihe 2 — myöhemmin (1–2 kertaa vuodessa): Palaa täydentämään mistä muutoksen huomaa ja mitä jää pysyväksi.

Vaikutuspolun kentät:

- **Mikä on lähtötilanne?** — Vertailukohta, jota vasten muutos näkyy
- **Mitä haluamme muuttaa? / Mitä on nyt toisin?** — Tavoite alussa, toteutunut muutos myöhemmin
- **Mistä muutoksen huomaa?** — Konkreettiset merkit ja indikaattorit
- **Mitä jää pysyväksi?** — Kuka jatkaa? Missä tämä näkyy vuoden päästä?
- **Mihin tämä polku vaikuttaa eniten?** — Tagivalinnat (digi, kestävyys, resilienssi, osallisuus)

Osio 5: Nopeat kokeilut (0–6 kk)

Kirjaa nopeita kokeiluja, jotka voidaan toteuttaa 0–6 kuukaudessa. Nopeat onnistumiset luovat vauhtia ja motivoivat jatkamaan. Jokaiselle kokeilulle: nimi, kuvaus, vastuhenkilö ja aikataulu. Nopeat kokeilut auttavat pääsemään liikkeelle ilman, että kaiken tarvitsee olla valmista heti. Pienikin onnistuminen voi vahvistaa uskoa siihen, että kylässä kannattaa tarttua toimeen.

Osio 6: Mittarit ja seuranta

Määritä mittarit ja tavoitteet. Miten tiedetään, että ollaan edetty oikeaan suuntaan?

Osio 7: Tiekartta

Tiekartta auttaa hahmottamaan aikajänteen. Oletusaikajaksot ovat 0–6 kk, 6–18 kk ja 18–36 kk. Voit lisätä omia aikajaksoja. Tiekartassa on vinkki myös vaikutuspolkujen täydentämisestä 1–2 kertaa vuodessa.

Osio 8: Vaikutus kylässä — koko vaikuttavuustarina

Tämä osio kokoaa vaikutuspolkujen tulokset kylätasolle. Paina "Kokoa muutospoluista" -nappia, joka kerää automaattisesti kaikkien muutospolkujen vaikutuspolut yhteen. Voit muokata koottua tekstiä vapaasti.

Kylätason kentät (kaikki valinnaisia, näkyvät tulosteessa vain jos täytetty):

Täytetään heti strategiaa laadittaessa:

- **Lähtötilanne** — mistä lähdettiin?
- **Tavoiteltu muutos** — mitä haluamme saada aikaan?
- **Miten muutos syntyy** — mekanismit ja logiikka

Täytetään myöhemmin, kun kokeilut ja toimenpiteet on tehty:

- **Mistä muutoksen huomaa** — konkreettiset merkit
- **Mitä jää pysyväksi** — pysyvät vaikutukset
- **Painopisteet** — koonti tageina

Osio 9: Hallinta ja viestintä

Laajennettavassa osiossa kirjataan strategian omistaja, päivitysrytmi, seurantatapa, viestintäkanavat ja yhteistyökumppanit.

5. HTML-työkalun käyttö

Kyläpolku on saatavilla interaktiivisena HTML-työkaluna, joka toimii suoraan selaimessa ilman asennuksia.

Työkalun toiminnot

Luo strategiakoonti

Avaa valmis strategiadokumentti uuteen ikkunaan

 Tulosta strategiakoonti	Tulostaa strategiadokumentin (värit säilyvät). Voit myös valita tulosta PDF.
 Tulosta lomake	Tulostaa täytetyn lomakkeen tiiviissä muodossa
 Tallenna tiedot	Tallenna tiedot aina työskentelyn lopuksi JSON-tiedostona, jotta aiempi työ ei katoa ja strategiaa voidaan jatkaa myöhemmin siitä, mihin viimeksi jäätiin.
 Lataa tiedot	Tuo aiemmin tallennetut tiedot JSON-tiedostosta
 Kokoa muutospoluista	Kerää automaattisesti vaikutuspolut kylätason koontiin (kohta 8)

Dynaamiset kentät

Lomakkeessa voit lisätä ja poistaa muutospolkuja, vaikutuspolkuja, kokeiluja, mittareita ja tiekartan aikajaksoja. Käytä "+ Lisää" -painikkeita uusien lisäämiseen ja "Poista" -painikkeita poistamiseen.

Laajennettavat osiot

Klikkaa "+"-otsikoita avataksesi lisätietokenttiä. Nämä eivät ole pakollisia, mutta tuovat strategiaan syvyyttä. Täytä vain ne osat, joita kylänne tarvitsee!

Strategian tulosteet

Kaikki tulosteen kentät ovat ehdollisia, tyhjät kentät eivät näy tulosteessa. Näin tuloste on aina siisti, riippumatta siitä kuinka monta osiota on täytetty.

6. Strategian päivitys

Kyläpolku ei ole kerran tehty suunnitelma, joka jää pölyntymään. Se on elävä työkalu, joka päivittyy kokemuksen karttuessa.

Kaksivaiheinen täyttö

Kyläpolku on suunniteltu täytettäväksi kahdessa vaiheessa. Ensimmäisellä käyttökerralla riittää, että kylä tekee näkyväksi yhteisen suunnan, tärkeimmät muutospolut ja muutaman konkreettisen kokeilun. Strategia syvenee myöhemmin, kun kokemusta kertyy ja vaikutuksia voidaan arvioida.

Vaihe 1 — Strategian laatiminen: Täytetään visio, muutospolut, kokeilut, mittarit ja tiekartta. Vaikutuspoluissa täytetään lähtötilanne ja tavoite.

Vaihe 2 — Seuranta (1–2 kertaa vuodessa): Palataan täydentämään vaikutuspolut ja kohta 8 "Vaikutus kylässä". Päivitetään myös mittarit ja tiekartta.

Elävän kylän vuosikello

 Kevät	Päivitys — tarkista strategia ja tavoitteet
 Kesä	Kokeilut — toteuta nopeat kokeilut
 Syksy	Arviointi — mitä opittiin, mikä toimi? Täydennä vaikutuspolut.
 Talvi	Uusi suunnitelma — päivitä seuraava vuosi

Milloin päivitetään?

- Säännölliset arviointitapaamiset (esim. vuosikokous tai 1–2 kertaa vuodessa)
- Kun jokin merkittävä muutos tapahtuu
- Kun oletukset osoittautuvat vääriksi
- Kun kokeilusta opitaan jotain uutta

Muista!

Kokeilut saavat epäonnistua, tärkeintä on oppia! Kyläkehittäminen on maratoni, ei sprintti.